

[itobiad], 2021, 10 (1): 1022-1032.

Kastamonu Yöresi Geleneksel Müzik Pratiklerinde Meytar ve İşlevleri

Meytar And Its Functions In The Traditional Music Practices In The
Region Of Kastamonu

Beril ÇAKMAKOĞLU

**Dr, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, Türk Müziği
Bölümü**

**Dr., Ege Univ. State Conservatory of Turkish Music Turkish Music
Department**

berilcakmakoglu@gmail.com

0000-0002-1760-7453

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 28.01.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 07.03.2021
Yayın Tarihi / Published	: 29.03.2021
Yayın Sezonu	: Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season	: January-February-March

Atıf/Cite as: Çakmakoglu, B . (2021). Kastamonu Yöresi Geleneksel Müzik Pratiklerinde Meytar ve İşlevleri . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (1) , 1022-1032 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/870112>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Kastamonu Yöresi Geleneksel Müzik Pratiklerinde Meytar ve İşlevleri*

Öz

Anadolu coğrafyasında yerel-kültürel özellikler içeren pek çok müzik ve dans pratiğinin varlığı bilinmektedir. "Yöreye özgü" olarak ifade edilebilecek bu uygulamalar, kültürel mirasın aktarımı ve geleneğin sürdürülmesi bakımından önem taşımaktadır. Kastamonu yöresinde karşılaşılan ve genellikle iki davul, bir kemâne, bir zurna ve iki köçekten oluşan topluluk, yörede "meytar" olarak bilinmektedir. Kastamonu yöresinde, 2011 yılında tarafımdan gerçekleştirilen alan araştırmaları sonucunda, Meytar'ın yöredeki işlevi incelenmiştir. Kına geceleri, düğünler, asker eğlenceleri, festivaller, piknik-kır eğlenceleri, dernek etkinlikleri, oturak alemleri, Tv programları gibi müzik pratiklerinin odağında yer alan Meytar'ın, önemli bir ifade aracı olduğu tespit edilmiştir. Meytar'ı oluşturan üyelerin de kendi içerisinde farklı rollere sahip oldukları bilinmektedir. Örneğin müzik pratiklerinin bazılarında davul-zurna ikilisi öne çıkarken, başka bir durumda kemânenin ya da zurnanın öncü olduğu saptanmıştır. Oturak alemlerinde kemâne çalgısı daha işlevsel olmasına karşın, düğün ritüelinde gelinin evden alınması ve düğün alanına getirilmesi durumlarında davul ve zurnanın öne çıktığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, açış olarak tanımlanan usûlsüz doğaçlama ezgi motifleri de, kemâne ve zurna çalgılarının karşılıklı icraları ile bazı ritüellerin başında yer almaktadır. Meytar'ın en önemli öğelerinden olan köçeklerin ise pratiklerin dikkat çekici ve işlevsel unsuru olduklarını söylemek mümkündür. Köçekler, hem dansları, hem de müzik icrasına sundukları sözel seslendirme ve zil eşlikli çalgısal destekleri ile Meytar'ın sembol sayılabilecek bireyleri arasında yer almaktadırlar. Farklı müzik ortamlarında farklı davranış biçimleri sergileyen Meytar, yöre ezgilerinin ve dans figürlerinin geleneksel uygulamalarını sürdüren, icra ortamlarındaki temel uygulamaların devamını sağlayan bir topluluk olarak yöredeki varlığını günümüzde hala sürdürmektedir. Ayrıca Meytar'ın Kastamonu yöresi dışında göç nedeniyle yerleşilen büyükşehirlerdeki icra ortamlarında da varlığını sürdürdüğü ve yöredeki benzer uygulamaları devam ettirdiği tespit edilmiştir. Bu makalenin amacı, Meytar'ın yöre müzik pratiklerindeki işlevini ortaya koymaktır. Makalenin amacı doğrultusunda, alan araştırması kapsamında gözlem ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Yöre müzik pratiklerine bizzat katılım yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile Meytar, işlevsellik bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meytar, Kastamonu, Kemâne, Köçek, Davul, Zurna

* Bu çalışma, 2016 yılında Muğla'da gerçekleştirilen 2. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

"İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi"
"Journal of the Human and Social Sciences Researches"
[itobiad]

ISSN: 2147-1185
10 the Years

Meytar And Its Functions In The Traditional Music Practices In The Region Of Kastamonu

Abstract

It is already known that Anatolia hosts many music and dance practices with specific local-cultural characteristics. These “regional” practices are important for the transmission and continuity of cultural heritage. One of these practices seen in the region of Kastamonu is called “*meytar*”, an ensemble usually consisting of two hang drums, the *kemâne* (a kind of spike fiddle), the *zurna* and two *köçeks* (male dancers in women’s clothes).

In this paper, the function of *meytar* in the region is examined on the basis of the results obtained in the fieldwork conducted in the region of Kastamonu in 2011. The results reveal that *meytar*, which stands in the focal point of musical practices such as henna nights, weddings, soldier farewell parties, festivals, picnics/pastoral entertainment, events of associations, *oturak âlemleri* (a kind of men’s entertainment) and TV programmes, is a significant medium of expression. Each member of *meytar* has a distinct role within the ensemble. For example, the *davul-zurna* (duo of the hang drum and the *zurna*) have a leading role in some of the musical practices whereas the *zurna* or the *kemâne* in some others. While the *kemâne* seems to be more functional in *oturak âlemleri*, the *davul-zurna* take the lead in the events like taking the bride from her father’s home to the wedding venue. In addition, “*açış*”, trading of improvised melodies with a free rhythm between the *zurna* and the *kemâne*, takes place at the beginning of some rituals. *Köçeks*, one of the most important and symbolic figures of *meytar*, also seem to be the most outstanding and functional element of the practices with their dances, vocal performance and accompaniment by the castanets. Exhibiting distinct behaviours in distinct musical scenes and sustaining continuity of the regional performance of melodies and dances, today, *meytar* maintains its presence in the region as well as in certain metropolitan cities due to the immigration from Kastamonu to those cities. The purpose of this article is to reveal the function of Meytar in local music practices. In line with the purpose of the article, observation and interview techniques were used within the scope of the field study. Meytar has been addressed in the context of functionality by evaluating the data obtained through personal participation in local music practices.

Keywords: Kastamonu, *Kemâne*, *Köçek*, Hang Drum, *Zurna*.

Giriş

Kastamonu yöresi, Anadolu'nun diğer yörelerinde de olduğu gibi gerek müzik pratikleri, gerekse yöreye özgü müzik ve dans unsurları içermesi bakımından yerel bazı özellikler taşımaktadır. Bunlardan ilgi çekici bir örnek, Kastamonu ilinin özellikle İnebolu, Küre, Bozkurt ilçelerinde görülen ve yöre halkının "meytar" olarak tanımladığı topluluklardır. Genellikle iki davul, iki köçek, bir zurna ve bir kemânenen oluşan Meytar, yöredeki müzik icra ortamlarının merkezi konumundadır (Çakmakoglu, 2017, s. 68). Meytar'ın yöre içerisindeki konumu ve işlevi çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Fotoğraf 1 Meytar (İnebolu Yıldızları)*

Meytar sözcüğünü etimolojik açıdan ele aldığımızda, bazı sonuçlara ulaşılmıştır; Yörede alan araştırması gerçekleştirmiş olan Sadi Yaver Ataman, Meytar'ı, davul, zurna, kemâne ve köçeklerden oluşan topluluk olarak tanımlar (Ataman, 1994, s. 227). Benzer bir tanımlamada da Meytar, düğünlere çalgıcı olarak gelen ekip olarak ifade edilir (Erdoğan, 1992, s.163). Meytar'ın, *mehter* kelimesi ile olan ses benzerliği ve mehterin çalgı takımı olarak bilinmesi nedeniyle, araştırmalarımız mehter sözcüğü üzerinde yoğunlaşmıştır. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlüğüne göre mehterin tanımlarından bir tanesi rütbe, nişan müjdecisi olarak ifade edilir

* Çalışmada yer alan tüm fotoğraflar, 2011 yılında Kastamonu yöresinde gerçekleştirdiğim alan araştırması sırasında tarafımdan çekilmiştir.

(Devellioğlu, 1984, s.720). Başka bir kaynakta ise mehter, rütbe ve nişan ya da memuriyet alanların evlerine müjde götürerler, vaktiyle vezir kapısında çalınan nevbet çalgısı takımı, yeniçeri zamanında mızıka neferi, eskiden Hicâz'a sürre çıkarıldığı vakit mahallelerde dolaşp kapıların önünde darbuka çalan ve halktan para toplayan kişiler olarak tanımlanmıştır (Sanal, 1964, ss. 3-4). Ayrıca aynı kaynakta Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde yer alan mehter tanımı da yer almaktadır.

“Bunlar düğünlere, eğlence yerlerine, davul, zurna nakkare, daire gibi musiki aletleri ile giderek halkı eğlendiren musiki esnafıdır. Harb zamanı orduya iltihak ederler, ordu alaylarında bulunurlar, savaşta harbi peşrevler, ceng-i harbiler ve başka askeri havalar vururlardı. Teşkilat olarak mehterbaşına tabi idiler.

İşte Osmanlı seferlerinde resmi mehter takımları ile sık sık buluşan ve onlara ait harp havalarını çalan bu musiki esnafına da mehter denilirdi. Anadolu'da bu manaya düğünlerde çalan davul zurna takımına mehter denmesi hala unutulmadı. Rumeli halkı da davul zurna takımına mehter demektedir. Oralarda mehter takımı iki zurna bir davuldan teşekkül etmektedir. Düğün sahiplerinin hal ve vakitlerine göre bu takımdan bir veya iki takım bulundurulur buna bir kat veya iki kat denilir” (Sanal, 1964, s. 5).

Yukarıdaki bilgilerin ışığında Meytar'ın, mehter kelimesinin değişimiyle oluştuğu düşünülebilir. Kastamonu yöresindeki Meytar tanımı ve işlevi, mehterin "halkı eğlendiren müzik takımı" tanımı ile örtüşmektedir. 2011 ve 2012 yıllarında, Kastamonu yöresinde gerçekleştirdiğim alan araştırmaları sırasında, özellikle İnebolu, Küre ve Bozkurt ilçelerinde sıklıkla karşılaştığım ve icra ortamlarında bulunduğum Meytar, yöre halkı tarafından da eğlendirme amacıyla bir araya gelmiş köçek ve çalgıcılardan oluşan topluluk olarak tanımlanmaktadır.

Meytar, *kıma gecesi, düğün, sünnet, oturak alemi, dernek etkinlikleri, piknik-kır eğlenceleri, asker eğlenceleri, festival, Tv programları* gibi icra ortamlarında yer alır. Meytar üyelerinin kendi içerisinde de farklı roller üstlendiği görülmektedir. Topluluğu oluşturan unsurların ayrı başlıklar altında değerlendirilmesiyle, Meytar'ın işlevselliği daha net bir biçimde ortaya çıkarılacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, Meytar adlı topluluğu oluşturan unsurların geleneksel müzik pratiklerindeki rollerinin ayrı ayrı ele alınmasıyla, Meytar oluşumunun yöre müzik pratiklerindeki işlevini ortaya koymaktır. Makale, diğer taraftan Meytar'ın yöredeki icra ortamlarında yer alan temel uygulamaların bir ifade aracı olması ve otantiklik iddiası taşıması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Evreni ve Yöntem

Kastamonu ilinin özellikle İnebolu, Küre, Bozkurt ilçelerinde görülen ve yöre halkının Meytar olarak tanımladığı topluluklar, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmada, alan araştırması sürecinde gözlemlenen icra davranışları, Meytar'ın işlevsel özelliklerinin ortaya koyulmasıyla yorumlanmaktadır. Alan araştırmasının gereklerinden olan, katılarak gözlem ve görüşme teknikleri bu çalışmanın yöntemini oluşturmaktadır.

Kemâne ve İşlevi

Kemâne, Kastamonu yöresinde özellikle İnebolu, Cide, Şenpazar, Azdavay, Bozkurt, Küre, Abana ilçelerinde karşılaştığımız, yapısal ve icra tekniği (tırnak teması ile icra) özellikleri ile Türk sanat müziği geleneğinde tırnak kemençe (klasik kemençe) olarak adlandırılan çalgıyla benzerlik gösteren, yaylı bir çalgıdır. Sesler, tırnakların tellere yandan temas ettirilmesiyle elde edilmektedir. Çalgı, yöre ezgilerinin baş eşlik çalgılarından birisi olmakla beraber, Kastamonu Kemânesi olarak da bilinmesi sebebiyle, kültürel mirasın aktarımı bağlamında önemli çalgı sembollerinden birisidir.

Fotoğraf 3 Kemâne

Fotoğraf 4 Kemâne İcracısı Murat Tun¹

Kemâne, Meytar'ın icra süreci içerisinde sözlü seslendirmeye eşlik eder. Köçeklerin ya da davulcuların yöre ezgilerini seslendirdiği zaman diliminde, zurnanın sesinin yüksek olması nedeniyle sustuğu sözel bölümlerde, kemânenin eşliği sürdürülmektedir. Kemânenin işlevsiz olduğu durumlar, düğün ritüeli içerisinde kız almaya gitme ve esnaf dükkanlarının sırasıyla dolaşarak festival gibi etkinlik duyurularının yapıldığı anlardır. Bu durum doğal olarak kemâne icrasının ayakta yapılamamasından kaynaklanmaktadır.

¹ 1948-2020 yılları arasında yaşamış, İnebolu/Kastamonu doğumlu kemâne icracısı

Kemânenin diğer bir işlevi, yöre müzik pratiklerinin başlangıcında geleneksel hale gelmiş olan "açış" olgusunun merkezinde yer almasıdır. Temel başlangıç davranışı olan bu durumda kemâneci, usûllü yöre ezgileri öncesinde ilgili makam dizisi içerisinde, usûlden bağımsız doğaçlama ezgi motifleri üretirken, köçekleri oyuna hazırlar. Bu durum aynı zamanda izleyicilere ritüelin başladığının bir göstergesi olarak kabul edilir.

Kemâne, oturak alemlerinde, özellikle başlangıç zaman dilimi içerisinde öncü çalgı konumundadır. Ağır tempolu yöresel ezgilerin, hatta Arabesk ve Geleneksel Türk Sanat Müziği eserlerinin de seslendirildiği bu bölümde kemâne, dinleyicilerin sözel seslendirmeye katıldığı bölümün eşlik çalgısıdır. Açış olgusunun diğer ritüellere göre daha çok ve sık seslendirildiği oturak alemlerinde kemâne, davul ve zurnaya karşın daha fazla işlev üstlenir.

Davul ve Zurnanın İşlevleri

Anadolu coğrafyası içerisinde, müzik geleneğimizin en önemli çalgı ikililerinin başında davul-zurna gelmektedir. Geçmişten günümüze değin, pek çok müzik icra ortamında sıklıkla karşılaşılan bu birliktelik, Kastamonu yöresi müzik pratikleri içerisinde de önemli roledir. Öncelikle yörede "Hak Alma" ya da "Hak'ka Gitme" olarak adlandırılan ve düğün ritüeli içerisinde gelinin evinden alınması olarak ifade edilebilecek davranışın temel çalgıları, davul ve zurna ikilisidir. İki çalgı da, gelinin evden çıkarılması sırasında temposu yüksek ezgilerin, oyun havalarının eşlik unsurlarıdır. Davulcu, bu bölümde tokmak kullanarak ve çalgıyı ayakta icra ederek çalgının kaba saz özelliğini kullanmaktadır. Ancak, pratiğin kemânenin devreye girdiği sonraki bölümlerinde, tokmak bırakılır ve davul, oturarak ve sadece ellerin deriye vurulması ile icra edilir. Burada davul, kaba saz özelliğinden çıkarak, ince saz kimliğine bürünmektedir. Davulcuların zaman zaman sözlü seslendirmede bulunduğu, bazen de köçeklerle beraber kaşık çalarak dans ettikleri de görülmektedir.

Fotoğraf 5 Hakk'a Gitme

Fotoğraf 6 Davul'un Oturarak İcrası

Davulcuların başka bir işlevi de köçekler ile beraber dans etmeleri ve davulları ile beraber akrobatik hareketlerde bulunmalarıdır. Bu hareketler, izleyicilerin ilgisini canlı tutmakla beraber, para atmaları için de tetikleyici bir rol oynamaktadır. Davulun baş üzerinde, tokmağın ise bacakların arasından geçirerek çalınmasının yanı sıra, davulcuların çalgıları ile beraber hızlı ve senkronize bir şekilde dönerek yaptığı dans figürleri, karakteristik davranışlardan birisidir.

Fotoğraf 7 Köçeklerle Beraber Dans Eden Davulcular

Alan araştırmalarım sırasında, 1964 yılında vefat etmiş ve Kastamonulu ünlü bir davulcu olan Karayılan lâkaplı Mahir Dağlıoğlu'nun figürlerinin de davulcular tarafından taklit edildiği saptanmıştır.

Davul-zurna ikilisi aynı zamanda yöre halk oyunlarından "Sepetçioğlu' nun da eşlik çalgılarıdır.

Zurnanın, davul ile olan birlikteliğindeki işlevi dışında, kemâne ile karşılıklı ve sırayla açış yapması, alanda gözlemlenen bir başka davranış özelliğidir. Zurna ve kemânenin peşi sıra serbest usûllü doğaçlama ezgi motifleri sunması, Meytar'ın karakteristik ve kalıplaşmış özelliklerinden birisi haline gelmiştir.

Köçekler ve İşlevleri

Köçeklik, sadece Kastamonu'da değil, Bartın, Karabük, Zonguldak, Çankırı, Sinop illerinin yer aldığı coğrafyada da karşılaşılan, yöre eğlencelerinin temel unsurlarından bir tanesidir. Kadın kılığına girip dans eden erkek olarak tanımlayabileceğimiz köçekler, tarihi oldukça eskiye dayanan eğlence öğelerinden biri olarak varlığını günümüzde de sürdürmektedir.

Çalışmamızın odağında yer alan Meytar'ın, dikkat çeken diğer bir özgeşinin köçekler olduğunu söylemek mümkündür.

Fotoğraf 8 Meytar'da Köçekler

Kostümleri, dans figürleri ve zilleri ile Meytar'ın en çarpıcı unsuru olan köçeklerin işlevlerinden bir tanesi, kullandıkları zillerin çalgısal olarak işlevsel olmasıdır. Ziller, kostümün önemli bir parçası olmasının dışında, düzenli usûl ezgilerine eşlik eden davulun, ritim anlamında tamamlayıcısı konumundadır. Bele bağlanan ipli saçak ya da mendili zıplatmaya yönelik hareketlerin standartlaşmış olduğu dans biçimi, yörenin karakteristik figürleri haline gelmiştir. Köçekler müzik pratiklerinin başında, kemâne ya da zurnanın açış yaptığı bölümde kendi etraflarında dönerek dairesel bir hareket gerçekleştirirler. Kalıplaşmış olan bu davranış sırasında, zilleri serbest bir biçimde çalarlar. Figürler, açışın tamamlanmasından sonra ezgilerin usûllü hale gelmesi ile hareketlenmeye başlar. Köçeklerin ters bir köprü kurarak arkaya doğru eğilmeleri ve ağızları ile para toplamaları da kalıplaşmış figürlerdendir. Bu hareket, köçeklik becerisi olarak değerlendirildiği gibi para toplayan unsur olması açısından işlevseldir. İzleyiciler-para ilişkisindeki köprü, köçektir. Dolayısıyla köçek, Meytar'ın maddi anlamdaki kazanımını arttıran bir unsur olarak görülmektedir.

Fotoğraf 9 Para Toplayan Köçek

Köçeklerin diğer bir işlevi ezgilere sözlü olarak eşlik etmeleridir. Dans bazen kesilir, ziller durur. Bu sırada köçekler sadece sözel eşlikte bulunurlar. Para toplama sürecinin başında yer almaları, dansları, sözel ezgilerdeki seslendirici konumları ve zil eşliğinin davul ile beraber ritim çalgısı olarak kullanımı nedeniyle köçekler, Meytar içerisinde diğer üyelere göre daha işlevsel gözükümlerindedir.

Fotoğraf 10 Sözel Seslendirmede Bulunan Köçekler ve Davulcu

Sonuç

Makale sonucunda; Meytar'ın, Kastamonu yöresi geleneksel müzik pratiklerinin merkezinde, hem kültürel kimlik sembollerinden birisi konumunda hem de geleneğin devamlılığı bağlamında, geleneksel uygulamaları sürdüren ve otantiklik iddiasını taşıyan bir topluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yanı sıra, Meytar'ın simgeleşmiş, yöreye özgü ve sıklıkla icra edilen ezgilerle kalıcılık kazanarak, icra ortamlarındaki temel uygulamaların sürdürülmesini sağlayan bir ifade aracı olduğu saptanmıştır.

Alan araştırmaları sırası ve sonrasında, bu ifade biçiminin sadece yöre müzik pratiklerinde görülmeyip, yöre dışında göç nedeniyle büyükşehirlere yerleşmiş Kastamonuluların müzik icra ortamlarında da yer aldığı da fark edilmiştir. Göç eden her topluluğun kolektif kimliğini yaşatması gibi, Kastamonulular da büyükşehirlerde kültürel alışkanlıklarını sürdürmek istemektedirler. Bu nedenle, büyükşehirlerdeki Kastamonu geleneksel müzik pratiklerinin Meytar'sız olamayacağı algısı görülmekle beraber, Meytar'ın, aidiyet bilincinin bir sembolü olduğu ve halk tarafından yerel kültürü simgeleyen bir otantiklik şartı olarak benimsenip, varlığını günümüzde de sürdürdüğü sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

Ataman, Sadi Yaver (1994). *Eski Safranbolu Hayatı*, Yay. Haz. Süleyman Şenel, İstanbul: Gürmen Group Yayınları, 1994.

Çakmakoğlu, Beril (2017). *Kastamonu Yöresi Geleneksel Müzik Pratiklerinde Kemâne*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2017.

Devellioğlu, Ferit (1984). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

Erdoğan, Ata (1992). *Kastamonu Folkloru 1*, Kastamonu: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.

Sanal, Haydar (1964) *Mehter Mûsikîsi Bestekar Mehterler- Mehter Havaları*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

